

ni nostri Iesu christi. in quo est salus vita et resurrectio nostra: per quem saluati et liberati sumus. Quippe qui factus est nobis via. veritas. et vita. Non ergo gloriatur sapiens in sapientia sua. neque diues in diuitijs suis. neque fortis in fortitudine sua. sed in hoc gloriatur qui gloriatur. scire et nosse me: ait dominus deus exercituum. Quonia hec est vita eterna vt cognoscant te solum verum deum. et quem misisti Iesum christum. ipso id per sanctum confirmante. Et quanquam ad hanc salutarem assequendam scientiam. euangelica precipue et apostolica satis conferant documenta. que sanctorum studiosa lucubratione exornantur in dies. ac per diuini verbi declamatores quotidiana elucidantur explanatione. non parum tamen vt prefatus sum ad eam ipsam conducit dictionum peragratio. et sub oculis conspectio locorum: in quibus queque per christum facta dicta aut passim dictum. aut legimus ipsi aut audiuimus. Sancta profecto esset huiusmodi curiositas (vt ita dixerim) et salubris euagatio atque exercitatio proorsus perutilis homini. presertim mediocri. sic videlicet exploratum ire atque perscrutatum. loca vite mortisque Iesu domini nostri saluatoris. eius et amore et sincera dilectione. qui mortem ibi nostram moriendo destruxit. et vitam resurgendo reparauit. At cum Hieronymo sic iam concludam Non Hierosolymis fuisse. sed Hierosolymis bene vixisse. Hierosolymis deuote se et religiose habuisse. honesteque et sancte conuersatum fuisse. in medio nationis parue et peruerse laudabile est. et redditur quod commendabilem peregrinum. ipsamque magnificat et exornat peregrinationem. illustratque. Et his iam satis sit super rebus hactenus disseruisse.

Intentionis explicatio.

Quidem omnibus et singulis prefatis rationibus alte consideratis. pensatisque animo. Ego Bernardus de breydenbach insignis metropolitane ecclesie Haguntine. tunc quidem Camerarius. nunc vero etiam Decanus immeritus. fatear necesse est (quo ceteris exemplo fiam) postea quam diu prochdolor laetiori etate resperxi in vanitates et insanias falsas. tandem desuper quasi de graui somno expergefactus. cogitare cepi vias meas. et conuertere pedes meos in testimonia dei atque post multa vana vane experta. tempus adesse ratus sum. quo quod bonum esset et saluti accomodum tenerem et amplecterer. Itaque cetera inter multa que mecum ipse reputabam. estimabamque efficacius ad vitam conducere emendam. id potissimum in mentem mihi venit. visumque est bonum. eam ipsam de qua predicti salutare peregrinationem magno foris animo subire. pio in visendi dominici sepulchri. ceterorumque sacrorum conspiciendorum locorum desiderio vehementer affectus. Idque diuina desuper gratia et fida apprimis confratrum et comilitonum fretus comitumque perfecti. de quo magnifice deo gratias ago qui me et socios tali habuit dono dignos. voti que nostri pie effecit copotes. atque magnis de angustijs sepe liberauit. Porro quo hanc meam profectionem siue (vt aiunt) reusam. vtilem non solum mihi sed et alijs fidelibus facerem. et maxime generosorum clarorumue hominum animos in eam ipsam magis magisque commouerem. operam nauaui quam exactam vt inter peregrinandum me de omnibus que scitu necessaria dignaque essent cognitum facerem certiorum studiose singula perscrutando. nec vllis parcendo expensis. Huius rei gratia ingeniosum et eruditum pictorem Erhardum scz rezvich de Traiecto inferiori opere precium duxi mecum assumere vti et feci. qui a venetiano portu et deinceps posteriorum ciuitatum. quibus terre pelagique transitu applicare oportet. presertim sacrorum in terra sancta locorum dispositiones. situs et figuras. quo ad magis proprie fieri posset artificiose effigiaret. transferretque in cartam opus visu pulchrum et delectabile. cui declaratorias notulas. vel latinas. vel vulgares feci per quendam alium doctum virum ad votum meum apponi. Quod quidem perfectum opus. impressorie artis amminicula cunctis habere volentibus comunicandum. vtinam atque vtinam. intento optatoque baud vacuum fructu euadat.

Operis diuisio.

Enim opus ipsum in duas duntaxat libuit scindere partes. Altera quartam Hierosolymitanam, altera vero Katherinianam doceret peregrinationem, vtiliora quaedam necessarijs respectibus et optimis, de moribus et ritibus erroribusque ac sectis varijs incolarum et inhabitatorum locorum eorundem, prime huius operis parti adijciendo, inserta nihilominus in fine narrationis huiuscemodi sectarum, pulchra quadam disputatione, ceu anthidoto quodam et remedio, ne quis unquam quicquam in sua fide/lege/vel secta credat posse saluari. Alias etiam quasdam exhortationes et lamentationes putres exposcit addendo bonis et opportunis motibus. Postremo omnium, pium opto lectorem, deprecorque deum cunctipotentem, ut veris suis cultoribus christianis omnibus affectum et amorem infundat ampliozem, zelumque ad terram illam sanctam non modo visendam, sed et aliquando recuperandam, redigendamque sub christiana republice ditionem, vti olim fuit, ad sui nominis gloriam et fidelis populi laudem et honorem, Amen.

Sequitur initium huius peregrinationis a solo natali usque venetias.

Laudem et gloriam domini nostri Jesu christi, gloriose genitricisque sue perpetue virginis Marie, atque totius celestis curie, ob nostrarum salutem animarum, nos tres subscripti videlicet Generosus dominus Johannes de Solms dominus in Hintzenberg, Etego supra memoratus Bernardus de Breidenbach Camerarius atque Decanus ecclesie Haguntine, Itemque dominus Philippus de Bicken strenuus miles, singulim singulis famulis pio ducti zelo et desiderio, iam supra expresso, venimus in locum per nos deputatum et conditum, videlicet Oppenheim diocesis Haguntinensis oppidum, ipsa die sancti Barci euangeliste Anno salutis, MDCCLXXIIII, vnde profecti, sub quindecim dierum intervallo, venetias diuino munere sani et incolumes applicuimus. Inter agendum iter, saluo vsque conductu, ubi expedire videbatur, maioris gratia securitatis, Inuenimus autem ibidem plures generosos comites et barones, strenuos milites, ac alios nobiles viros, atque ecclesiasticas quasdam personas, eodem quo nos animo ex diuersis christianitatis partibus illo confluisse, ex quibus duo barones et tres milites cum suis famulis, nostre se coniunxerunt societati, alijs seorsum turmam facientibus singulariter. Erant autem nomina eorum qui in vna nobiscum galea fuerunt et societate, dominus Barmannus de Roppenstein baro, Item dominus Uernandus de Bernarve, Item dominus Caspar de bulach miles, Dominus Georgius marx miles, Item dominus Nicolaus maior de kurt miles. Neque hoc in loco necessarium visum est, viam nostram usque venetias, quod omnibus germanis suapte nota sit, pufistori stilo designare. Spacium vero quod interiacet ex prefato oppido scilicet Oppenheim usque venetias, centum pene germanica continet miliaria, nec ultra protenditur. Ibidem apud Petrum vgelheymer de Franckfordia venetijs comorantem, hospitio fuimus recepti, et ab eodem legaliter in omnibus atque humaniter tractati, rebusque in gerendis, et presertim in conducenda galea consilio suo et auxilio fideliter adiuti. Vult enim opus est diligentia et sagacitate in conuentione cum patrono galee, vnde haud ab re duxi eas hic clausulas annotare, quas matura deliberatione preuia, litteratorie nostre cum patrono nostro domino Augustino sterreni, id est comite rheni, inseruimus pactioni, quo ceteri hanc eandem fortassis subituri peregrinationem, hinc exemplum sumant itidem faciendi vel certe meliorandi.

De forma contractus cum patrono galee.

Erant enim in conuentione articuli tales inserti, quos quasi ad alios factos cursum et sub copendio hic enarrabo.

In primis quod dictus patronus peregrinos de venetijs usque ad terram sanctam id est Joppen, et inde denno usque venetias, ducat reducatque, ad quod faciendum immo et preueniendum ad minus, per diem alteram galeam que domino Petro cognomen